

Sygn. akt IV CSK 566/16

POSTANOWIENIE

Dnia 8 maja 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z wniosku Gminy S.
przy uczestnictwie J. K., T. M., J. G., A. K., L. M. i T. G.
o rozgraniczenie,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 8 maja 2017 r.,
na skutek skargi kasacyjnej uczestników postępowania J. K. i A. K.
od postanowienia Sądu Okręgowego w G.
z dnia 25 lutego 2016 r., sygn. akt III Ca (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną uczestników A. K. i J. K. od postanowienia Sądu Okręgowego w G. z dnia 25 lutego 2016 r., sygn. akt III Ca (...), Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłance uregulowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Przesłanka ta jednak nie zachodzi w tej sprawie.

Według ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11, z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, nie publ., z dnia 15 czerwca 2016 r., V CSK 4/16, nie publ.).

Zdaniem skarżących w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne w postaci konieczności odpowiedzi na pytanie, czy w razie rażącego naruszenia

prawa, obejmującego brak realizacji obowiązku określonego w art. 210 § 2¹ k.p.c. zachodzi nieważność postępowania, co implikuje obowiązek Sądu drugiej instancji zastosowania art. 386 § 2 k.p.c., czy też Sąd drugiej instancji w granicach dokonanej kontroli orzeczenia Sądu pierwszej instancji może samodzielnie podejmować kroki zmierzające do sanowania rażącego uchybienia, obejmującego naruszenie zasady równości broni stron, poprzez ponowne dokonanie czynności procesowej, przeprowadzonej przez Sąd pierwszej instancji w warunkach naruszenia powyższej zasady. Drugie istotne zagadnienie prawne, skarżący łączą z pytaniem, czy w świetle regulacji zwartej w art. 244 k.p.c., art. 252 k.p.c., art. 232 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. dopuszczalne jest dokonanie przez Sąd w postępowaniu nieprocesowym oceny mocy dowodowej dokumentów urzędowych, w szczególności zawartych w dokumentach urzędowych, poświadczonych na podstawie dowodu z opinii biegłego sądowego, który to dowód został dopuszczony i przeprowadzony z urzędu, oraz czy Sąd w postępowaniu nieprocesowym uprawniony jest do formułowania wniosków merytorycznych w zakresie obalenia domniemania zgodności dokumentów urzędowych z prawdą w oparciu o dowód dopuszczony i przeprowadzony z urzędu, w sytuacji braku inicjatywy dowodowej stron postępowania, zmierzającej do podważenia powyższego domniemania.

Sformułowane przez skarżących zagadnienia prawne nie przystają do okoliczności faktycznych tej sprawy. W pierwszej kolejności wskazać należy, że nie zachodzi nieważność postępowania oparta na przepisie art. 379 pkt 5 k.p.c. Art. 210 § 2¹ k.p.c. został wprowadzony nowelą do kodeksu postępowania cywilnego z dnia 16 września 2011 r. (Dz. U. Nr 233, poz. 1381), która weszła w życie 3 maja 2012 r., a zatem już po wszczęciu niniejszej sprawy. Zgodnie z art. 9 ust. 1 tej noweli, jej przepisy stosuje się do postępowań wszczętych po dniu wejścia jej w życie. Wyjątki od tej zasady, unormowane w ust. 2-7 nie odnoszą się do art. 210 § 2¹ k.p.c.

Skarżący nie zostali pozbawieni w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji możliwości obrony swoich praw w rozumieniu art. 379 pkt 5 k.p.c. Pozbawienie takie ma miejsce wówczas, gdy w następstwie naruszenia przez sąd przepisów postępowania strona, wbrew swojej woli, została faktycznie pozbawiona

możności działania, w szczególności zaprezentowania swoich racji, tj. przedstawienia swoich twierdzeń, zgłoszenia dowodów na ich poparcie, odniesienia się do argumentów i dowodów prezentowanych przez stronę przeciwną.

Wbrew twierdzeniom skarżących uczestników, zostali oni pouczeni o możliwości wniesienia pisma procesowego, w którym przedstawia swoje stanowisko, o możliwości ustanowienia pełnomocnika procesowego i kto nim może być oraz o treści art. 6 k.c. 207 § 1 k.p.c., 230 k.p.c., 232 k.p.c. (k. 11, 12, 17, 22). Po sporządzeniu opinii przez biegłego geodetę K. C., został im doręczony jej odpis z pouczeniem o prawie i terminie wniesienia zarzutów (k. 132-133, 138-139).

Uczestnicy A. K. oraz J. K. w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji przedłożyli protokół graniczny, sporządzony na ich zlecenie przez geodetę A. B., do którego nie ustosunkował się Sąd Rejonowy. Jednak zaistniałej sytuacji procesowej w żaden sposób nie można kwalifikować jako nieważność postępowania przed Sądem Rejonowym.

Dowód z tego dokumentu Sąd drugiej instancji potraktował jako dowód z dokumentu prywatnego. W związku z tym, celem wszechstronnego wyjaśnienia okoliczności sprawy Sąd Okręgowy dopuścił dowód z zeznań w charakterze świadka A. B.. Z uwagi na to, że świadek wypowiadał się w kwestiach wymagających wiadomości specjalnych, dopuścił dowód z opinii biegłego sądowego geodety A. Ź., który potwierdził wnioski biegłego sądowego K. C. odnośnie do braków w kompletności dokumentacji geodezyjnej, które uniemożliwiają jednoznaczne ustalenia w kwestii położenia punktów granicznych, a tym samym odtworzenia granicy prawnej pomiędzy rozgraniczonymi nieruchomościami. Biegły sądowy A. Ź. podkreślił, że nie ma sprzeczności merytorycznej pomiędzy ustaleniami biegłego sądowego K. C., a zeznaniami świadka A. B..

W konsekwencji pominięcie przez Sąd pierwszej instancji dowodu z protokołu granicznego sporządzonego przez A. B. było co najwyżej uchybieniem procesowym, które ostatecznie nie miało wpływu na wynik sprawy, a ponadto braki postępowania dowodowego mogły być i zostały uzupełnione przez Sąd drugiej instancji w postępowaniu apelacyjnym.

Obowiązek przedstawiania dowodów spoczywa zgodnie z art. 232 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. przede wszystkim na stronach. Sąd nie jest jednak pozbawiony inicjatywy dowodowej, która oparta jest na jego uznaniu, a nie obowiązku ustawowym. Z tej przyczyny dopuszczenie przez sąd dowodu z urzędu nie może co do zasady być uznane za działanie naruszające zasady bezstronności sądu i równości stron, nie można bowiem sądowi zarzucić, że działając w ramach przysługującego mu uprawnienia, realizuje cel wydania wyroku, zgodnie z rzeczywistym stanem rzeczy, zwłaszcza w sytuacjach procesowych, w których nieprzeprowadzenie z urzędu dowodu stanowiącego element zebranego materiału, stanowiłoby pogwałcenie elementarnych zasad, jakimi kieruje się sąd przy wymierzaniu sprawiedliwości (zob. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2015 r., III CSK 23/15, nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

Sprawa o rozgraniczenie nieruchomości dotyczy stosunków z zakresu prawa rzeczowego i jest rozpoznawana w postępowaniu nieprocesowym, w którym sąd jest obowiązany częściej niż w procesie działać w zakresie inicjatywy dowodowej z urzędu. Zauważyć należy, iż zapadłe w pierwszej instancji orzeczenie było korzystne dla wnioskodawcy, a zatem przeprowadzenie z urzędu przez Sąd drugiej instancji kolejnych dowodów było korzystne z punktu widzenia praw procesowych skarżących uczestników.

Przepis art. 382 k.p.c. określa podstawę merytorycznego orzekania przez Sąd drugiej instancji, która obejmuje materiał dowodowy zebrany przez sąd pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym. Zebrany materiał w rozumieniu tego przepisu, to dowody przeprowadzone w sprawie oraz fakty powszechnie znane, znane sądowi urzędowo, fakty przyznane, a także objęte twierdzeniami jednej strony, co do których druga strona nie wypowiedziała się. Uregulowanie to nakłada na sąd drugiej instancji obowiązek dokonania ponownie własnych ustaleń, które mogą obejmować ustalenia sądu pierwszej instancji przyjęte za własne albo różnić się od tych już poczynionych, a następnie poddania ich ocenie pod kątem prawa materialnego (zob. uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 1999 r., III CZP 59/98, OSNC 1999, nr 7-8, poz. 124).

Ponadto wbrew stanowisku skarżących w przedmiotowej sprawie, Sąd drugiej instancji nie prowadził dowodów w celu wzruszenia domniemania prawnego wynikającego z treści dokumentów urzędowych. Sąd pierwszej instancji i Sąd drugiej instancji po przeprowadzeniu uzupełniającego postępowania dowodowego, dokonały rozgraniczenia nieruchomości według kryterium ostatniego spokojnego stanu posiadania tych nieruchomości, który to stan między wnioskodawcą a uczestnikami nie był sporny. Rozgraniczenie według kryterium pierwszego tj. według stanu prawnego nie wchodziło w rachubę, bowiem z uwagi na braki w archiwalnej dokumentacji geodezyjnej, czego potwierdzeniem były dowody z opinii biegłych sądowych, nie było możliwe ustalenie stanu prawnego (art. 153 k.c.).

Z tych względów Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.